

Adresseinformasjon fylles inn ved ekspedering. Se mottakerliste nedenfor.

Vår ref:
22/00830-15

Saksbehandler:
Mathias Lia Nordmoen

Dato:
4. mars 2024

Brev til HOD om bekymring knyttet til utrulling av tverrfaglig helsekartlegging

1. Innledning

Barneombudet ønsker med dette brevet å adressere bekymringer knyttet til rekruttering av helsepersonell til tverrfaglig helsekartlegging. Vi har tidligere hatt flere konstruktive møter med Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) om temaet og ønsker å fortsette den gode dialogen. Vi har merket oss at politisk ledelse i HOD nylig har trukket frem tverrfaglig helsekartlegging som en av løsningene på hvordan barn i barnevernet skal sikres bedre helsehjelp.¹ Vi legger derfor til grunn at utrulling har høy prioritet i departementet.

Barneombudet ønsker med dette brevet å etterspørre en konkret plan fra HOD for hvordan de vil ta tak i rekrutteringsutfordringene, og hvilke virkemidler de vil benytte for å sikre at den tverrfaglige helsekartleggingen kommer på plass i alle regioner. Vi ber om et skriftlig svar fra departementet på dette brevet, men ønsker gjerne å drøfte utfordringene med utrulling av den tverrfaglige helsekartleggingen i et møte. I et slikt møte vil det være ønskelig at BFD også inviteres inn.

2. Tidligere dialog

Det ble 14. desember 2022 avholdt møte mellom HOD og Barneombudet om tverrfaglig helsekartlegging. Møtet ble fulgt opp med et brev fra oss, datert 2. januar 2023, hvor vi oppsummerte våre bekymringer. I all hovedsak handlet disse om:

- At tverrfaglig helsekartlegging ikke i tilstrekkelig grad prioriteres i helseforetakene, og at det er behov for tydeliggjøring av ansvaret
- At helsekartleggingen må være tverrfaglig
- At teamene bør gis henvisningsrett

¹¹ Dagsnytt 18 på NRK 21. februar 2024

HOD besvarte brevet 31. januar 2023. Her fremheves blant annet at

«Ordningen er relativt ny. Helse- og omsorgsdepartementet mener det må forventes å ta noe tid å få på plass nødvendig kompetanse, blant annet i lys av at det i deler av helse- og omsorgstjenesten generelt er krevende å få på plass enkelte typer spesialisert helsepersonell. Inntrykket er at det arbeides systematisk og godt med å finne løsninger - noe som er sentralt for at utrulling av tilbudet skal kunne fortsette som planlagt. Departementet følger med på arbeidet og vil i løpet av den nærmeste tiden innhente informasjon om status fra de regionale helseforetakene når det gjelder rekruttering av helsepersonell til teamene. Departementet vurderer at det viktigste framover er at regionene må få tid til å fortsette arbeidet med å få på plass helsepersonell og kapasitet, slik det er forutsatt gjennom Stortingets bevilgninger, før det vurderes eventuelle endringer i rammeverket.»

3. Fremdeles store rekrutteringsutfordringer

Det er nå to år siden Stortinget vedtok en plikt i barnevernsloven for å sikre at alle barn som flyttes ut av hjemmet får en tverrfaglig helsekartlegging. Bestemmelsen i barnevernsloven er gitt utsatt iverksettelse i påvente av at kapasiteten i kartleggingsteamene er tilstrekkelig. For at barneverntjenesten skal kunne oppfylle den lovpålagte plikten, er de avhengig av at helsesektoren bidrar med kompetanse og personer til kartleggingsteamene.

Arbeidet med opprettelsen av tverrfaglige helsekartleggingsteam har pågått over tid, og det er fremdeles store utfordringer med å rekruttere nok helseressurser. Vi vil i den sammenheng vise til Barne- ungdoms og familiedirektoratets (Bufdir) andre tertialrapport for 2023 hvor det trekkes frem at:

«Det ligger an til et mindreforbruk på 10 mill. kroner på de øremerkede midlene til tverrfaglig helsekartlegging. Det har vist seg mer krevende enn forutsatt å etablere nye team» og at «betydelig færre barn har mottatt tverrfaglig helsekartlegging i Bufetat enn planlagt. Hovedårsaken er at spesialisthelsetjenesten ikke skaffer til veie tilstrekkelig helseressurser til kartleggingsteamene grunnet kapasitetsutfordringer i spesialisthelsetjenesten. Dersom det ikke iverksettes tiltak som kan bidra til å løse utfordringene knyttet til ressurser fra helse er det risiko for at den nasjonale utrulling av tverrfaglig helsekartlegging vil stoppe opp.»

Barneombudet har forståelse for at tverrfaglig helsekartlegging er en ny ordning og at det ville ta noe tid å rekruttere tilstrekkelig personell med riktig kompetanse. Vi mener imidlertid at utrulling burde kommet lengre på nåværende tidspunkt og vi mener det bør settes krav til progresjon i arbeidet.

Det er svært uheldig at de øremerkede midlene til tverrfaglig helsekartlegging ikke brukes opp. I bevilgingen for 2024 er det kun bevilget 5 mill. kroner, noe som er langt lavere enn den progresjonen i finansieringen som full utrulling, innen rimelig tid, vil kreve. Forsinkelser i utrulling medfører nå at en rekke barn og unge kommer under barnevernet omsorg, uten at det er godt nok klarlagt hvilke helse og omsorgsbehov de har. Dersom det nå ikke tas tydelig tak i rekrutteringsutfordringene er det etter vårt syn en risiko for at finansieringen vil stoppe opp eller ha svært lav progresjon.

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo

4. Det må settes inn treffsikre tiltak

Barneombudet mener at Helse- og omsorgsdepartementet og Barne- og familiedepartementet (BFD) nå må sette inn tiltak for å sikre tilstrekkelige helseressurser i alle team for at utrullingene ikke skal stoppe opp. For å vite hvilke tiltak som vil være mest treffsikre, er det nødvendig å vite hva utfordringene faktisk skyldes.

I brevet fra HOD 31. januar 2023 ble det vist til at det skulle innhentes «informasjon om status fra de regionale helseforetakene når det gjelder rekruttering av helsepersonell til teamene». Dette er viktig kunnskap og vil kunne bidra til å sette inn målrettede tiltak for sikre rekruttering og forgang i utrullingene.

Slik vi ser det kan utfordringene enten skyldes at det ikke er nok personer med riktig kompetanse, eller at helseforetakene ikke prioriterer den tverrfaglige helsekartleggingen i tilstrekkelig grad. Dersom førstnevnte er årsak til rekrutteringsutfordringene, er HOD og Hdir nødt til å se på hvordan det kan skapes insentiv til å rekruttere/utdanne flere med riktig kompetanse.

5. Lovfeste en plikt for helse

Uavhengig av hva rekrutteringsutfordringene skyldes, mener Barneombudet at det vil være hensiktsmessig å lovfeste en bestemmelse i spesialisthelsetjenesteloven som pålegger helseforetakene å sørge for at helsekartleggingen blir gjennomført. En plikt vil både sette krav til at det faktisk er nok kvalifiserte personer tilgjengelig, samtidig som helsekartleggingen må prioriteres i helseforetakene.

Som nevnt tidligere er det etter vårt syn en svakhet at helsepersonell/helse- og omsorgstjenesten ikke har en slik plikt i dag. En regulering gjennom årlige oppdragsbrev ut til helseforetakene er etter vårt syn ikke forpliktende nok, og vil kunne skape mindre forutsigbarhet enn en lovbestemt plikt til å levere ressurser og personell til kartleggingen. Denne styringsformen medfører etter vårt syn i tillegg en risiko for at helsekartleggingen ikke prioriteres i tilstrekkelig grad, særlig fordi helseforetakene nå er pålagt en helt ny oppgave som de skal prioritere i en ellers krevende tid for spesialisthelsetjenesten. Noe Bufdirs andre tertialrapport for 2023 bekrefter.

En lovfestet plikt er også i tråd med rapporten fra Helsedirektoratet og Bufdir fra april 2020, hvor det også tydelig fremgår hvorfor en presisering gjennom styringslinjen ikke er tilstrekkelig.² I punkt 7.3 vises det til at:

«En presisering i lovs form gir en klar og tydelig ansvars plassering, som vil gi trygghet og forutsigbarhet overfor spesialisthelsetjenesten selv, men også overfor de andre aktørene som helsekartleggingen er relevant for. Dette kan særlig gjelde for barneverntjenesten og for barna og deres familie/pårørende, samt for relevante aktører som fylkesnemndene og tilsynsmyndighetene. Det vises videre til at Barneombudet har ytret ønske om lovfesting av helsetjenestens ansvar for en helsekartlegging.

² <https://www2.bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00005148>

En presisering gjennom styringslinjen vil ikke gi samme transparens som lovfesting, og vil heller ikke føre til samme grad av trygghet og forutsigbarhet. Det kan likevel være administrative fordeler med en slik løsning, herunder at det er enklere å justere på ansvaret ved behov.

Etter direktoratenes mening tilsier likevel hensynet til en klar ansvars plassering og forutsigbarhet at en plikt for de regionale helseforetakene til å sørge for en helsekartlegging av barn i barnevernet bør lovfestes. I denne sammenheng nevnes det også at helsekartleggingen etter direktoratenes anbefaling bør fremgå som en pliktbestemmelse også i barnevernsloven. En plikt i spesialisthelsetjenesteloven bør korrespondere med en eventuell pliktbestemmelse i barnevernloven, slik at RHFenes plikt er avhengig av en anmodning fra barnevernet.»

Barneombudet er kjent med at det i NOU 2023:24 er anbefalt å flytte den tverrfaglige helsekartleggingen fra Bufetat til Helseforetakene. Dette er et forslag vi har støttet. Dette ligger imidlertid frem i tid og vi er opptatt av at dagens ordning raskere må rulles ut for å sikre at alle barn som flyttes ut av hjemmet får en tverrfaglig helsekartlegging.

Til orientering er dette brevet også sendt i kopi til BFD, Hdir og Bufdir.

Med vennlig hilsen

Inga Bejer Engh
barneombud

Mathias Lia Nordmoen
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.

Mottakerliste

Helse- og omsorgsdepartementet

Kopimottakerliste

Barne- og familiedepartementet (BFD)
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)
Helsedirektoratet

Torggata 2-4,
0181 Oslo

Postboks 8889 Youngstorget,
0028 Oslo